ЗАПОРІЗЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ СОЦІАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ ТА ПСИХОЛОГІЇ
КАФЕДРА АКТОРСЬКОЇ МАЙСТЕРНОСТІ

Аналіз роботи над роллю

Колективні проєкти:
Федеріко Гарсіа Лорка “Дім Бернарди Альби” – Бернарди Альби
Моріс Метерлінк “Блакитний Птах” – роль Ночі
Індивідуальний творчий проєкт:
Марко Кропивницький «Доки сонце зійде -
роса очі виїсть», монолог Оксани

Студентки гр. 6.0262
Головко Діни Вадимівни

Запоріжжя
2026

ЗМІСТ

ВСТУП.....4
РОЗДІЛ І. ФЕДЕРІКО ГАРСІЯ ЛОРКА «ДІМ БЕРНАРДИ АЛЬБИ» 5
1.1. Процес формування характеру сценічного персонажа Бернарди Альби у виставі «Дім Бернарди Альби»..... 6
1.2. Створення «роману життя» Бернарди Альби 8
1.3. Характеристика персонажа Бернарди Альби..... 10
1.4. «Схема» спілкування Бернарди з іншими дійовими особами п'єси 11
1.5. Аналіз змісту художньо-естетичної інформації 12
1.6. Робота над гримом та костюмом Бернарди Альби..... 14
1.7. Список використаних джерел..... 15
РОЗДІЛ ІІ. МОРІС МЕТЕРЛІНК, П'ЄСА «БЛАКИТНИЙ ПТАХ» 16
2.1. Процес формування характеру сценічного персонажа Ночі у виставі «Блакитний птах» 16
2.2. Створення «роману життя» Ночі 17
2.3. Характеристика персонажа Ночі..... 19
2.4. «Схема» спілкування Ночі з іншими дійовими особами п'єси 20
2.5. Аналіз змісту художньо-естетичної інформації 21
2.6. Робота над гримом та костюмом Ночі..... 22
2.7. Список використаних джерел..... 23
ДОДАТКИ.....24
РОЗДІЛ ІІІ. АНАЛІЗ РОБОТИ НАД ІНДИВІДУАЛЬНИМ ТВОРЧИМ ПРОЄКТОМ: МАРКО КРОПИВНИЦЬКИЙ «ДОКИ СОНЦЕ ЗІЙДЕ - РОСА ОЧІ ВИЇСТЬ», МОНОЛОГ ОКСАНИ 25
1. Підготовчий етап 26
1.1 Визначення ідеї проєкту, пошук літературного матеріалу..... 26
1.2 Вибір драматургічного матеріалу та обґрунтування актуальності 26
1.3 Дослідницька база.....27
1.4 Первинний психологічний портрет персонажа 27
2. Організаційний етап 27

2.1 Визначення художньої мети 27
2.2 Аналіз монологу та внутрішнього конфлікту персонажа 27
2.3 Постановчий план 28
3. Творчо-реалізаційний етап 28
3.1 Сценічне рішення монологу 28
3.2 Побудова характеру персонажа 29
4. Завершальний етап 29
4.1 Аналіз досягнень і недоліків 29
5. Список використаних джерел 30
ДОДАТКИ 31
ВИСНОВКИ 32

ВСТУП

Театральне мистецтво є одним із найскладніших і водночас найцікавіших видів творчої діяльності, адже поєднує в собі літературу, музику, образотворче мистецтво, сценічний рух та акторську майстерність. Робота над роллю вимагає від актора не лише володіння професійними навичками, а й глибокого аналізу драматургічного матеріалу, розуміння характеру персонажа, його внутрішнього світу та мотивів поведінки.

У процесі навчання майбутнього актора особливе значення має самостійна робота над створенням сценічного образу. Вона допомагає навчитися аналізувати художній твір, досліджувати епоху, у якій відбуваються події, працювати над пластичною та голосовою виразністю, а також знаходити власне бачення ролі.

У даній роботі представлено аналіз і процес створення сценічних образів персонажів із творів світової драматургії. Під час роботи було здійснено дослідження драматургічного матеріалу, визначено основні риси характерів героїв, проаналізовано їхні взаємини з іншими персонажами, розглянуто особливості сценічного втілення образів та використання художньо-виражальних засобів.

Особлива увага приділена роботі над внутрішнім світом персонажів, пошуку їхньої мотивації та створенню цілісного сценічного образу. Це дало можливість не лише краще зрозуміти драматургічні твори, а й отримати практичний досвід роботи над роллю та вдосконалити власні акторські навички.

Під час виконання ролі Бернарди Альби в першу чергу увага приділялася дослідженню характеру сильної, владної жінки, яка прагне зберегти честь родини та контролювати життя своїх дочок. Робота над образом дала можливість проаналізувати складний внутрішній конфлікт персонажа, зрозуміти причини його вчинків і знайти баланс між зовнішньою суворістю та прихованим трагізмом.

Працюючи над роллю Ночі, було важливо створити сценічний образ символічного персонажа, який уособлює світ таємниць, загадок і невідомого. Особливу увагу було приділено передачі атмосфери загадковості, внутрішньої свободи та особливого ставлення героїні до людей і навколишнього світу.

Метою роботи є дослідження процесу створення сценічного образу та застосування теоретичних знань з акторської майстерності під час практичної роботи над ролями. Результатом стало формування більш глибокого розуміння природи сценічного персонажа, його місця у драматургічному творі та засобів художнього втілення на сцені.

РОЗДІЛ І. ФЕДЕРІКО ГАРСІЯ ЛОРКА «ДІМ БЕРНАРДИ АЛЬБИ» -

1.1. Процес формування характеру сценічного персонажа Бернарди Альби у виставі «Дім Бернарди Альби»

Для формування характеру сценічного персонажу Бернарди Альби мною було проведено ознайомлення з життям і творчістю іспанського драматурга Федеріко Гарсії Лорки, а також з історією створення п'єси «Дім Бернарди Альби».

Федеріко Гарсія Лорка (1898-1936) - видатний іспанський поет і драматург, один із найяскравіших представників іспанської літератури XX століття. Він народився в селищі Фуенте-Вакерос поблизу Гранади в родині заможного землевласника та шкільної вчительки.

Значний вплив на формування його світогляду мала культура Андалусії - народні пісні, легенди, звичаї та традиції цього краю. Саме тому у творчості Лорки важливе місце займають теми людської свободи, кохання, честі, соціальної нерівності та протистояння особистості суспільним нормам.

Освіту майбутній письменник здобував у Гранадському університеті, де вивчав право, філософію та літературу. Проте найбільший інтерес у нього викликали мистецтво, музика й театр. Упродовж життя Лорка активно займався театральною діяльністю, був керівником пересувного студентського театру «Ла Баррака», який знайомив мешканців різних регіонів Іспанії з класичною драматургією. Саме театральна практика значною мірою вплинула на його розуміння сцени та принципи створення драматичних образів.

Особливістю драматургії Лорки є поєднання реалістичного зображення життя з глибоким символізмом. Його персонажі завжди мають складний внутрішній світ, а конфлікти ґрунтуються не лише на зовнішніх обставинах, а й на боротьбі людських почуттів із суспільними заборонами. У центрі багатьох його творів перебувають жіночі образи, через які автор досліджує проблеми свободи, самотності та залежності людини від традицій.

П'єса «Дім Бернарди Альби» була написана у 1936 році та стала останнім завершеним драматичним твором письменника. Сам автор визначав

її як драму з життя іспанських жінок. Події твору розгортаються в будинку заможної вдови Бернарди Альби, яка після смерті чоловіка оголошує восьмирічну жалобу та забороняє своїм дочкам будь-які контакти із зовнішнім світом. У результаті прагнення до свободи вступає у конфлікт із суворими правилами, що зрештою призводить до трагічної розв'язки. П'єса завершує своєрідну трилогію Лорки, до якої також належать твори «Криваве весілля» та «Йєрма».

Незважаючи на те, що твір був написаний багато років тому, проблеми, які порушує автор, залишаються актуальними й сьогодні.

Образ Бернарди Альби є одним із найскладніших і найсуперечливіших у драматургії Федеріко Гарсії Лорки. Працюючи над роллю, я прагнула зрозуміти не лише зовнішні прояви її характеру, а й внутрішні причини поведінки та вчинків.

Після першого прочитання п'єси Бернарда справила на мене враження дуже суворої, владної, жорстокої та безкомпромісної жінки. Здавалося, що саме вона є причиною всіх конфліктів у родині, оскільки постійно контролює своїх дочок і не дає їм можливості самостійно обирати власний життєвий шлях. Її вимогливість і прагнення до повного контролю спочатку викликали в мене негативне ставлення.

Під час подальшої роботи над роллю моє сприйняття цього персонажа частково змінилося. Я зрозуміла, що Бернарда не є просто жорстокою людиною. Багато її вчинків продиктовані страхом перед осудом суспільства та бажанням зберегти добре ім'я родини. Вона живе за правилами, які сама вважає правильними, і щиро переконана, що саме так повинна поводитися справжня господиня дому та мати. Вона живе в суспільстві, де репутація жінки та її сім'ї має надзвичайно велике значення, тому переконана, що лише сувора дисципліна може захистити родину від ганьби.

Особливу увагу під час роботи над роллю я приділяла внутрішній суперечливості образу. З одного боку, Бернарда є сильною та впевненою у собі жінкою, яка звикла керувати людьми та приймати рішення.

З іншого боку, за цією силою приховується постійна тривога, страх втратити контроль над ситуацією та нездатність прийняти зміни, які відбуваються навколо неї. Саме тому її влада часто перетворюється на жорстокість, а бажання захистити близьких призводить до протилежного результату.

Для мене важливо було знайти поєднання зовнішньої сили та внутрішньої вразливості героїні. Я намагалася зрозуміти логіку її мислення, її систему цінностей і переконань. У процесі роботи стало очевидно, що Бернарда сама є заручницею тих правил і традицій, які відстоює протягом усього життя. Вона настільки звикла жити відповідно до суспільних норм, що вже не здатна побачити інший шлях.

Саме це внутрішнє протиріччя стало основою формування характеру персонажа. Працюючи над роллю, я прагнула показати Бернарду не лише як сувору матір і беззаперечного авторитета в родині, а й як людину, яка постійно живе між страхом і відповідальністю, між владою та самотністю. Такий підхід допоміг мені глибше зрозуміти образ і створити більш багатогранний та психологічно достовірний сценічний характер.

1.2. Створення «роману життя» Бернарди Альби

Бернарда Альба народилася в заможній родині іспанських землевласників наприкінці XIX століття. З дитинства її виховували в атмосфері суворих правил і традицій. У сім'ї велике значення надавалося честі, репутації та думці оточуючих. Бернарду змалку привчали до дисципліни, стриманості та відповідальності. Вона росла в переконанні, що людина повинна завжди контролювати свої емоції та дотримуватися встановлених суспільством норм.

Батько Бернарди користувався повагою серед односельців і мав великий авторитет. Він був суворою та вимогливою людиною, тому з дитинства привчав доньку до дисципліни, порядку й відповідальності. Саме від нього Бернарда успадкувала силу волі, рішучість і звичку тримати все під контролем.

Мати ж постійно наголошувала на тому, що для жінки найважливішими є добре ім'я родини та повага оточення. Під її впливом Бернарда рано навчилася стримувати свої почуття, приховувати емоції та ставити обов'язок вище за власні бажання.

Молодість Бернарди минула відповідно до традицій тогочасного іспанського суспільства. Вона отримала гарне домашнє виховання, навчилася вести господарство та керувати слугами.

Від самого початку її життя було підпорядковане певним правилам і нормам. Вона рідко замислювалася над особистим щастям, адже значно важливішими для неї були стабільність, порядок, повага людей і збереження честі родини. Саме такі погляди поступово сформували її характер і той світогляд, який ми бачимо в п'єсі.

У 20 років Бернарда вийшла заміж і народила першу дочку - Ангустіас. Для неї шлюб був не лише особистою справою, а й частиною суспільного обов'язку. Свого першого чоловіка Бернарда не любила і навіть відчувала до нього ненависть через його жорстоке ставлення. Проте сильний характер і внутрішня стійкість не дозволяли їй повністю підкоритися його волі. Після смерті чоловіка вона залишилася сама з дочкою, але зуміла зберегти господарство та повагу оточення. Згодом Бернарда вдруге вийшла заміж, а пізніше народила ще чотирьох дочок.

Вихованню дітей вона приділяла особливу увагу. Бернарда щиро вірила, що готує дочок до життя і захищає їх від можливих помилок. Вона намагалася контролювати кожен їхній крок, вважаючи, що лише суворість допоможе зберегти добре ім'я родини. Проте з часом цей контроль став надмірним і почав перетворюватися на справжній тиск.

Після смерті другого чоловіка Бернарда відчула ще більшу відповідальність за сім'ю. Саме тому вона оголосила восьмирічну жалобу та заборонила дочкам будь-які контакти із зовнішнім світом. Вона була переконана, що таким чином захищає родину від осуду та пліток. Насправді ж її страх втратити контроль ставав дедалі сильнішим.

На мою думку, Бернарда прожила життя, у якому завжди мусила бути сильною. Вона звикла покладатися лише на себе, тому майже не дозволяла собі проявляти слабкість чи відкрито говорити про власні почуття. Через це їй було складно зрозуміти переживання своїх дочок, їхні бажання та прагнення до свободи.

На початку п'єси Бернарда впевнена, що чинить правильно і знає, як буде краще для її сім'ї. Проте поступово події виходять з-під її контролю. Бажання дочок жити власним життям вступає в конфлікт із правилами, які вона встановила. Саме це протистояння і призводить до трагічного фіналу.

Отже, у моєму романі життя Бернарда Альба постає не лише суворою матір'ю, а й людиною, яка сама стала заручницею власних переконань. Усе життя вона намагалася зберегти честь і порядок, але врешті саме ці принципи стали причиною руйнування її родини.

1.3. Характеристика персонажа Бернарди Альби

Вік персонажа: 60 років.

Середовище, де виріс персонаж: іспанська провінція кінця XIX - початку XX століття.

Соціальне походження: заможне сільське дворянство.

Типові риси середовища: суворе дотримання традицій, велика увага до честі родини, залежність від думки оточуючих, консервативні погляди на життя.

Надзадача п'єси: показати, як надмірна влада традицій і суспільних норм може призвести до особистої трагедії.

Наскрізна дія персонажа: зберегти авторитет родини, підтримати встановлений порядок у домі та не допустити порушення суспільних норм.

Головні думки персонажа: Бернарда впевнена, що порядок і дисципліна є основою благополуччя сім'ї. Вона постійно думає про репутацію родини та про те, що скажуть люди. Для неї дуже важливо зберегти добре ім'я сім'ї, навіть якщо заради цього доводиться обмежувати свободу власних дочок.

Смаки, навички, заняття: займається веденням господарства, контролює домашні справи та виховання дочок. Любить порядок, стриманість і чітке виконання встановлених правил. Не сприймає легковажності та безвідповідальності.

Головна риса характеру: владність.

Інші риси характеру: владність, суворість, дисциплінованість, гордість, вимогливість, рішучість, стриманість, відповідальність, впертість, консерватизм.

Внутрішній конфлікт: Бернарда прагне зберегти честь родини та контроль над ситуацією, але не розуміє справжніх потреб і почуттів своїх дочок. Бажання все контролювати поступово призводить до конфлікту між нею та родиною.

Еволюція персонажа: Протягом п'єси Бернарда майже не змінюється. Вона залишається вірною своїм переконанням навіть тоді, коли події набувають трагічного характеру. Незважаючи на втрату доньки та руйнування родинної гармонії, героїня продовжує триматися за свої принципи й так і не визнає, що саме вони стали однією з причин трагедії.

1.4. «Схема» спілкування Бернарди Альби з іншими дійовими особами п'єси

Бернарда - Ангустіас

До старшої доньки Бернарда ставиться найбільш суворо, оскільки Ангустіас має найбільший спадок, що не подобається Бернарді. У цих стосунках переважають контроль і прагнення підпорядкувати доньку своїй волі. Бернарда уважно стежить за кожним її кроком, обмежує свободу та фактично не дозволяє їй мати власну думку.

Бернарда - Магдалена

Відносини досить холодні та відсторонені. Бернарда не проявляє особливої уваги до емоційного стану Магдалени, головним для неї є дисципліна та беззаперечне виконання її вимог.

Бернарда - Амелія

Спілкування повністю побудоване на підпорядкуванні. Амелія звикла мовчки погоджуватися з матір'ю та не вступати в суперечки, тому відкритого конфлікту між ними фактично немає.

Бернарда - Мартіріо

У цих стосунках відчувається внутрішня напруга. Мартіріо частково поділяє суворість матері, але водночас має власні приховані образи та комплекси, що створює між ними психологічний конфлікт. На мою думку, із всіх дочок найбільше схожа на Бернарду саме Мартіріо.

Бернарда - Адела

Найгостріше і найемоційніше протистояння у п'єсі. Адела відкрито прагне свободи, кохання та самостійного вибору, тоді як Бернарда категорично це заперечує і придушує будь-які прояви непокори. Саме цей конфлікт поступово стає центральною причиною трагічного розвитку подій.

Бернарда - Понсія

Понсія є давньою служницею та фактично єдиною людиною, яка може говорити з Бернардаю відверто. Вона не раз намагається попередити її про наслідки, але Бернарда рідко дослухається до її слів. У їхніх стосунках поєднуються довіра, багаторічна звичка та приховане напруження, адже Бернарда усвідомлює важливість Понсії, але не дозволяє їй впливати на свої рішення..

Бернарда - Пепе Римлянин

Без прямого спілкування, але саме його поява стає причиною розвитку головного конфлікту. Бернарда сприймає його як загрозу честі родини та власному авторитету, тому намагається повністю контролювати ситуацію та вважає що його треба якнайшвидше «спровадити» якомога далі.

1.5. Аналіз змісту художньо-естетичної інформації

Події п'єси «Дім Бернарди Альби» відбуваються в невеликому іспанському селі після смерті другого чоловіка Бернарди Альби. Після похорону Бернарда оголошує восьмирічну жалобу та забороняє своїм дочкам

виходити з дому й контактувати із зовнішнім світом. Від самого початку твору відчувається атмосфера замкненості та напруження. Будинок Бернарди стає своєрідною в'язницею, де всі повинні жити за встановленими нею правилами.

Бернарда є господинею дому і звикла, щоб усі беззаперечно виконували її накази. Для неї найважливішими є честь родини, добре ім'я та думка оточуючих. Вона переконана, що сувора дисципліна допоможе вберегти її дочок від помилок і захистить сім'ю від осуду суспільства. Саме тому вона постійно контролює кожен їхній крок і не допускає жодних проявів непокори.

У творі простежується конфлікт між молодими дівчатами, які прагнуть кохання, свободи та особистого щастя, і Бернардаю. Її суворий контроль і авторитарна поведінка поступово створюють у домі напружену атмосферу, через що між сестрами виникають ревнощі, суперництво та приховані конфлікти.

Особливо важливою є лінія Адели та її стосунків із Пепе Римлянином. Саме ця історія стає головним рушієм подій і в результаті призводить до трагічного фіналу. Протиставлення щирих почуттів і жорстких заборон матері показує, що природні емоції людини неможливо повністю придушити навіть у найсуворіших умовах.

Також Лорка через образи сестер показує різні варіанти жіночої долі та поведінки в подібних умовах. Кожна з дочок по-своєму реагує на тиск Бернарди, що допомагає глибше розкрити тему внутрішнього протесту і прихованих переживань.

Фінал п'єси трагічний, але логічний: система контролю, яку створила Бернарда, поступово руйнується під тиском почуттів і конфліктів, що накопичувалися протягом усього твору. Автор підкреслює, що повне придушення особистості рано чи пізно призводить до трагедії.

Отже, «Дім Бернарди Альби» - це не лише сімейна драма, а й соціально-психологічна історія про протистояння свободи і обов'язку, почуттів і традицій, особистості й суспільних норм.

1.6. Робота над гримом та костюмом Бернарди Альби

У костюмі основний акцент був зроблений на стриманості, суворості та символіці жалоби, тобто домінує чорний колір. Основним елементом сценічного образу стала довга чорна строга сукня, яка водночас підкреслює статус Бернарди як голови родини і передає внутрішню жорсткість, дисциплінованість та повну відданість традиціям.

Важливе значення має простота костюма. Відсутність прикрас, мінімальна кількість декоративних елементів та повна відсутність будь-яких яскравих деталей підкреслює прагнення Бернарди до порядку та суворого дотримання правил. Такий зовнішній вигляд створює відчуття відгородженості героїні від зовнішнього світу та всього, що пов’язане зі свободою і легкістю.

Під час створення гриму головним завданням було передати стриманий, суворий і віковий образ. Грим мав бути максимально природним і ненав’язливим, без зайвої декоративності, щоб підкреслювати риси обличчя та внутрішню напругу героїні. Особлива увага приділялася виразності погляду та загальній жорсткості міміки, які допомагають розкрити владний характер Бернарди.

Зачіска також є важливою складовою образу. Волосся має бути акуратно зібране, гладко зафіксоване і повністю стримане, що відповідає характеру героїні та її прагненню до контролю навіть у зовнішньому вигляді. Тому волосся було зібране та заховане під головним убором - чорною довгою мантильєю, що є символом жалоби та соціальної замкненості.

Додатковим періодичним атрибутом є чорне віяло. Воно використовується як виразний сценічний засіб, за допомогою якого можна передавати приховані емоції персонажа. Через рухи віяла періодично підкреслюється внутрішній стан Бернарди, який вона не дозволяє відкрито показувати словами чи мімікою. Таким чином віяло стає інструментом тонкої емоційної виразності, що контрастує із зовнішньою стриманістю героїні.

У цілому грим і костюм працюють разом, формуючи образ сильної та

авторитарної жінки, для якої головними цінностями є честь, репутація та порядок у родині. Через зовнішні засоби виразності також підкреслюється її внутрішній конфлікт між почуттями та суворими соціальними нормами.

1.7. Список використаних джерел

1. Донченко Н. П., Винар О. Б. Складові системи сценічного мовлення як основа художньо-творчої діяльності майстра театрального мистецтва: Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв. 2020. № 2. С. 291–295.
2. Зайцев В. П. Майстерність артиста і ведучого: навч. посіб. Київ: НАКККіМ, 2016. 234 с.
3. Марко В. П. Аналіз художнього твору: навч. посіб. Київ: Академвидав, 2013. 280 с.
4. Федеріко Гарсія Лорка. Вікіпедія: вільна енциклопедія. Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/Федеріко_Гарсія_Лорка.
5. Федеріко Гарсія Лорка. Біографія письменника: УкрЛіб. Режим доступу: https://www.ukrlib.com.ua.
6. García Lorca F. The House of Bernarda Alba. London: Penguin Classics, 2005. 128 p.

РОЗДІЛ ІІ. МОРІС МЕТЕРЛІНК, П'ЄСА «БЛАКИТНИЙ ПТАХ»

2.1. Процес формування характеру сценічного персонажа Ночі у виставі «Блакитний птах»

Для формування характеру сценічного персонажу Ночі у виставі «Блакитний птах» мною було проведено ознайомлення з життям і творчістю Моріса Метерлінка, а також із художніми принципами символізму, які стали основою його драматургії.

Моріс Метерлінк - бельгійський письменник, драматург, філософ і лауреат Нобелівської премії з літератури 1911 року. Він народився 29 серпня 1862 року в місті Гент у заможній фламандській родині. За наполяганням батьків майбутній письменник здобув юридичну освіту та деякий час займався адвокатською практикою. Проте юриспруденція не стала справою його життя. Значно більше його приваблювали література, філософія та мистецтво.

Великий вплив на формування світогляду Метерлінка справила французька символістська література. Під час перебування в Парижі він познайомився з творчістю символістів, насамперед Стефана Малларме та Вільє де Ліль-Адана. Саме під впливом цих митців Метерлінк почав створювати власні драматичні твори, в яких головну роль відіграють не зовнішні події, а внутрішні переживання людини, атмосфера та прихований зміст.

На відміну від традиційного театру, де конфлікт розвивається через активні дії персонажів, символістська драматургія прагне розкрити духовний світ людини через образи-символи. Герої таких творів часто не є звичайними людьми. Вони можуть уособлювати певні явища природи, моральні категорії, почуття або філософські поняття. Саме тому для розуміння персонажів Метерлінка важливо звертати увагу не лише на їхні вчинки, а й на символічне значення образів.

Творчість письменника була спрямована на пошук відповідей на вічні питання людського існування. Його цікавили проблеми життя і смерті, долі людини, природи щастя, взаємозв'язку матеріального та духовного світу.

Більшість його творів побудовані на думці про те, що людина не завжди здатна осягнути всі таємниці буття, але повинна прагнути до їх пізнання.

Одним із найвідоміших творів Метерлінка є філософська казка «Блакитний птах», написана у 1908 році. У центрі сюжету — подорож дітей Тільтіля та Мітіль у пошуках Блакитного птаха, який символізує людське щастя. Під час своєї мандрівки вони потрапляють до різних фантастичних світів і зустрічають персонажів, які уособлюють сили природи, людські почуття, спогади та духовні цінності.

Одним із таких образів є Ніч. Вона постає володаркою загадкового світу, у якому приховані людські страхи, таємниці, небезпеки та невідомі сили природи. На перший погляд Ніч здається суворою і навіть загрозливою, адже намагається перешкодити дітям відкривати двері до її володінь. Проте під час аналізу твору стає зрозуміло, що цей персонаж не є негативним.

Ніч виконує важливу функцію у драматургічній структурі твору. Вона охороняє таємниці світу та намагається зберегти природний порядок речей. Її тривога пов'язана не зі злом чи бажанням нашкодити героям, а зі страхом перед тим, що люди можуть втрутитися у те, що поки не готові зрозуміти. Саме тому в образі Ночі поєднуються суворість, мудрість, стриманість і прихована тривога.

Для мене було важливо зрозуміти не лише зовнішню сторону цього персонажа, а й його символічну природу. Працюючи над роллю, я дійшла висновку, що Ніч є втіленням усього невідомого, з чим людина стикається протягом життя. Водночас вона нагадує про те, що страх перед невідомим є природним, але його необхідно долати, щоб рухатися вперед і пізнавати світ.

2.2. Створення «роману життя» Ночі

За моїм романом життя Ніч існує з моменту появи світу. Вона народилася разом із першою темрявою і відтоді стала хранителькою всього таємничого, незвіданого та прихованого від людських очей. Протягом багатьох століть Ніч спостерігала за життям людей, бачила їхні радощі й страждання, перемоги та поразки.

Спочатку люди здавалися їй маленькими, слабкими та досить кумедними створіннями. Вона дивилася на них як на істот, які живуть своїм коротким життям і майже нічого не знають про справжні таємниці світу. Їй навіть подобалося спостерігати за їхніми помилками, страхами та спробами пояснити те, чого вони не розуміли. Ніч була впевнена, що люди ніколи не зможуть дістатися до її секретів і завжди боятимуться невідомого.

У своєму царстві Ніч зберігає безліч таємниць. За дверима її володінь приховані людські страхи, хвороби, привиди, війни та інші небезпеки. Вона не створила їх сама, але змушена охороняти, щоб вони не завдали шкоди людям. Саме тому Ніч дуже серйозно ставиться до свого обов'язку і не любить, коли хтось намагається втручатися в те, що має залишатися прихованим.

З часом люди ставали дедалі сміливішими та допитливішими. Вони почали відкривати для себе те, що раніше здавалося загадковим і незрозумілим. Захопившись спостереженням за людьми, Ніч навіть не помітила, як деякі її таємниці поступово перестали бути таємницями. Те, що колись викликало страх і захоплення, люди навчилися пояснювати та досліджувати. Це почало її непокоїти, адже вона звикла бути господаркою світу загадок і секретів.

На мою думку, Ніч багато разів бачила, як людська цікавість призводила до небезпечних наслідків. Саме тому вона з недовірою ставиться до бажання людей дізнатися все й одразу. Вона переконана, що деякі речі повинні відкриватися поступово, коли людина буде готова їх зрозуміти.

Попри свою загадковість, Ніч не є злою чи жорстокою. Вона може бути примхливою, образливою, іноді навіть буркотливою, коли хтось втручається у її володіння. Більшість людей бояться її та сприймають лише як символ темряви, але за зовнішньою суворістю приховується не бажання нашкодити, а прагнення зберегти порядок, до якого вона звикла за багато століть.

Саме такою Ніч постає у п'єсі «Блакитний птах». Вона намагається завадити Тільтілю та Мітіль відкривати двері її царства, тому що боїться втратити контроль над своїми таємницями та порушити рівновагу між відомим

і невідомим. Проте поступово стає зрозуміло, що її дії продиктовані не злом, а відповідальністю за світ, який вона охороняє.

2.3. Характеристика персонажа Ночі

Вік персонажа: невизначений; існує стільки, скільки існує світ.

Середовище, де виріс персонаж: фантастичний світ природи та таємниць, що знаходиться поза межами людського життя.

Соціальне походження: символічний персонаж, володарка царства Ночі.

Типові риси середовища: загадковість, прихованість, відокремленість від людського світу, збереження таємниць і природної рівноваги.

Надзадача п'єси: зберегти свої таємниці.

Наскрізна дія персонажа: намагання захистити своє царство від втручання людей та приховати небезпеки, що знаходяться за дверима її володінь.

Головні думки персонажа: переконана, що не всі таємниці повинні бути відкриті людині. Вважає, що деякі знання можуть бути небезпечними, якщо людина ще не готова їх зрозуміти. Водночас боїться втратити владу над світом загадок, який охороняє протягом багатьох століть.

Смаки, навички, заняття: спостерігає за людьми, охороняє свої володіння, зберігає таємниці світу, контролює мешканців свого царства. Любить порядок і не терпить стороннього втручання у свої справи.

Головна риса характеру: загадковість і прагнення все тримати під контролем.

Інші риси характеру: велична, мудра, відповідальна, впевнена в собі, горда, хитра, примхлива.

Еволюція персонажа: протягом п'єси Ніч залишається вірною своїм переконанням і не зазнає суттєвих внутрішніх змін. Проте поступово глядач починає бачити в ній не лише сувору хранительку таємниць, а й персонажа, який відчуває тривогу через те, що люди дедалі більше пізнають світ і відкривають те, що колись було прихованим.

2.4. «Схема» спілкування Ночі з іншими дійовими особами п'єси

Ніч - Тільтіль

Тільтіль викликає у Ночі найбільше занепокоєння, адже саме він прагне відкрити двері до її таємниць. Ніч намагається зупинити хлопчика, переконати його не втручатися в те, що повинно залишатися прихованим. У цих стосунках поєднуються недовіра, настороженість і певна цікавість до людської сміливості.

Ніч - Мітіль

До Мітіль Ніч ставиться спокійніше, оскільки дівчинка менш рішуча і більше довіряє дорослим. Проте Ніч однаково не бажає, щоб вона брала участь у відкритті її таємниць. Їхнє спілкування побудоване на стриманості та обережності.

Ніч - Душа Світла

Між цими персонажами існує приховане протистояння. Душа Світла допомагає дітям пізнавати світ і відкривати невідоме, тоді як Ніч прагне зберегти свої секрети. Вони уособлюють два різні начала - світло і темряву, знання і таємницю. Між персонажами немає прямої взаємодії у п'єсі, але Ніч, очевидно, дуже не любить Душу світла за те, що та втручається у її справи.

Ніч - Пес

Пес ставиться до Ночі насторожено і з недовірою, оскільки залишається вірним захисником дітей. Ніч сприймає його як перешкоду у своїх спробах утримати дітей від небезпечних відкриттів, адже пес оберігає та захищає дітей, і готовий допомагати їм у будь-якій ситуації.

Ніч - Кішка

Ніч і Кішка давні хороші подруги. Кішка значно ближча Ночі за своїм характером, адже також полюбляє загадки, хитрощі та приховані дії. Вона підтримує Ніч у її прагненні зберегти таємниці світу та не допустити, щоб люди надто багато дізналися про приховані сили природи.

Між ними відчувається взаємна симпатія та довіра. Кішка часто стає на бік Ночі й допомагає їй перешкоджати дітям у їхніх пошуках. Водночас її

підтримка не є повністю безкорисливою, адже Кішка насамперед дбає про власні інтереси та безпеку.

Незважаючи на це, Ніч ставиться до неї прихильніше, ніж до більшості інших персонажів, оскільки бачить у ній споріднену душу.

2.5. Аналіз змісту художньо-естетичної інформації

Основною темою п'єси «Блакитний птах» є пошук щастя, сенсу життя та пізнання навколишнього світу. Моріс Метерлінк показує, що справжнє щастя часто знаходиться поруч із людиною, однак вона не завжди здатна його помітити. Подорож Тільтіля і Мітіль стає не лише казковою пригодою, а й символом духовного розвитку людини, її прагнення зрозуміти себе та світ.

Образ Ночі займає важливе місце в художній структурі твору. Вона уособлює все невідоме, таємниче та приховане від людського погляду. У її володіннях зберігаються страхи, небезпеки, хвороби та загадки світу. Через цей образ автор підкреслює, що людина не може одразу осягнути всі таємниці буття, а деякі знання потребують часу та внутрішньої готовності.

На перший погляд Ніч здається персонажем, який перешкоджає героям у досягненні мети. Проте в процесі розвитку сюжету стає зрозуміло, що вона не є втіленням зла. Ніч лише виконує свою роль хранительки таємниць і намагається зберегти рівновагу між відомим та невідомим. Саме тому її дії продиктовані не жорстокістю, а відповідальністю за світ, який вона охороняє.

У п'єсі важливе значення має символіка. Кожен персонаж уособлює певне поняття або явище. Ніч символізує невідомі сторони життя, людські страхи та межі пізнання. Через цей образ автор нагадує, що світ набагато складніший, ніж здається на перший погляд, а прагнення людини до знань завжди супроводжується зустріччю з таємницями.

Для мене образ Ночі цікавий тим, що поєднує у собі загадковість, мудрість і певну дитячу образу через те, що люди поступово починають відкривати її секрети. Саме тому цей персонаж є важливим не лише для розвитку сюжету, а й для розкриття головної філософської ідеї твору - пізнання світу неможливе без зустрічі з невідомим.

2.6. Робота над гримом та костюмом Ночі

Під час роботи над образом Ночі важливу роль відіграє костюм і грим, адже саме вони допомагають створити атмосферу загадковості та чарівності цього персонажа.

Основою костюма стала довга чорна сукня з золотими елементами та чорний плащ, які асоціюються з темрявою, нічним небом і світом таємниць. Доповненням образу є золота корона, прикрашена зорями та місяцем. Вона підкреслює особливий статус Ночі як володарки власного чарівного світу.

У руках персонаж тримає чорне віяло, яке використовується не лише як елемент костюма, а й як засіб сценічної виразності. За допомогою його рухів можна передавати настрій героїні, її невдоволення, зацікавленість або бажання приховати справжні емоції.

В образі також використовується багато золотих і сяючих деталей, що створюють асоціацію із зоряним небом та надають персонажу казковості.

Грим спрямований на те, щоб зробити образ більш виразним і незвичайним. Особливу увагу я приділила очам, оскільки саме через погляд Ніч ніби відкриває свій внутрішній світ і водночас приховує безліч секретів. Темні відтінки в гримі допомагають підкреслити загадковість персонажа, а легкі блискучі елементи гармонійно поєднуються із золотими деталями костюма.

У результаті костюм і грим допомогли створити цілісний сценічний образ Ночі - таємничої, яскравої та дещо примхливої володарки світу, прихованого від людських очей.

2.7. Список використаних джерел

1. Донченко Н. П., Винар О. Б. Складові системи сценічного мовлення як основа художньо-творчої діяльності майстра театрального мистецтва: Вісник Національної академії керівних кадрів культури і мистецтв. 2020. № 2. С. 291–295.
2. Коленко А. В. Формування навичок професійного сценічного голосу на основі методичних прийомів та комплексної системи вправ у класі сценічної мови: World Science. 2018. № 5. С. 38–42. Режим доступу: http://ws-conference.com/.
3. Марко В. П. Аналіз художнього твору: навч. посіб. Київ : Академвидав, 2013. 280 с.
4. Метерлінк М. Блакитний птах, пер. з фр. Д. Чистяка. Київ: Богдан, 2011. 120 с.
5. Моріс Метерлінк. Вікіпедія: вільна енциклопедія. Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/Моріс_Метерлінк.

ДОДАТКИ

Додаток А

П’єса “Блакитний птах” Моріс Метерлінк, роль Ніч

Додаток Б

П’єса “Блакитний птах” Моріс Метерлінк, роль Ніч

РОЗДІЛ ІІІ. АНАЛІЗ РОБОТИ НАД ІНДИВІДУАЛЬНИМ ТВОРЧИМ ПРОЄКТОМ: МАРКО КРОПИВНИЦЬКИЙ «ДОКИ СОНЦЕ ЗІЙДЕ - РОСА ОЧІ ВИЇСТЬ», МОНОЛОГ ОКСАНИ

План аналізу індивідуального проєкту

1. Підготовчий етап

1.1 Визначення ідеї проєкту, пошук літературного матеріалу

1.2 Вибір драматургічного матеріалу та обґрунтування актуальності

1.3 Дослідницька база

1.4 Первинний психологічний портрет персонажа

2. Організаційний етап

2.1 Визначення художньої мети

2.2 Аналіз монологу та внутрішнього конфлікту персонажа

2.3 Постановчий план

3. Творчо-реалізаційний етап

3.1 Сценічне рішення монологу

3.2 Побудова характеру персонажа

4. Завершальний етап

4.1 Аналіз досягнень і недоліків

1. Підготовчий етап

1.1 Визначення ідеї проєкту, пошук літературного матеріалу

Для свого проєкту я обрала монолог Оксани з п'єси Марка Кропивницького «Доки сонце зійде - роса очі виїсть». Під час пошуку драматургічного матеріалу мене зацікавили твори української класичної драматургії, оскільки вони правдиво відображають життя людей, їхні почуття, переживання та моральні випробування. У таких творах порушуються проблеми, які залишаються актуальними й сьогодні, тому вони дають можливість не лише працювати над сценічним образом, а й краще зрозуміти людську психологію та особливості суспільних відносин.

Особливу увагу привернула саме ця п'єса, тому що в ній порушуються теми кохання, людської гідності, соціальної нерівності та відповідальності за власні вчинки. Монолог Оксани дав мені можливість глибше дослідити внутрішній світ героїні, її переживання та емоційний стан. Оксана - молода дівчина, яка опиняється у складних життєвих обставинах і змушена захищати свою честь та право на щастя.

1.2 Вибір драматургічного матеріалу та обґрунтування актуальності

Актуальність образу Оксани та її монологу полягає в тому, що вони порушують важливі моральні та соціальні питання, які залишаються близькими й зрозумілими сучасній людині. У творі піднімаються проблеми людської чесності, відповідальності за власні вчинки, нерівності між людьми, а також права кожного на повагу та особисте щастя. Незважаючи на те, що п'єса була написана давно, багато її тем не втратили своєї значущості й сьогодні.

Монолог Оксани є важливим елементом розкриття характеру героїні. Через нього глядач має можливість побачити її внутрішній світ, зрозуміти причини її переживань, страхів і сподівань. У цьому монолозі відображаються щирі почуття дівчини, її душевний біль, прагнення бути почутою та зрозумілою. Саме тому він залишається актуальним, адже кожна людина хоча б раз у житті переживала подібні емоції та внутрішні конфлікти.

Мене зацікавило те, що Оксана не є ідеалізованим персонажем. Вона жива, емоційна, щира, іноді надто довірлива, але водночас здатна відстоювати власні переконання та зберігати людську гідність у складних життєвих обставинах. Саме ця багатогранність характеру робить образ цікавим для акторського дослідження, а монолог - цінним матеріалом для роботи над передачею внутрішніх переживань і психологічного стану персонажа.

1.3 Дослідницька база

Працюючи над роллю, я ознайомилася з текстом п'єси, матеріалами про творчість Марка Кропивницького.

Також важливим для мене стало дослідження соціального середовища, у якому живе героїня. Це допомогло краще зрозуміти її поведінку, ставлення до інших персонажів та причини її вчинків.

1.4 Первинний психологічний портрет персонажа

На початку роботи над монологом я сприймала Оксану як добру, щиру та чутливу дівчину. Вона вихована на традиційних моральних цінностях і прагне жити чесно.

Водночас героїня є дуже вразливою. Її довіра до людей часто стає причиною розчарувань. Незважаючи на це, Оксана не втрачає людяності та залишається вірною своїм моральним принципам.

2. Організаційний етап

2.1 Визначення художньої мети

Основною метою моєї роботи є створення правдивого сценічного образу молодої жінки, яка проходить через серйозні випробування та несправедливість.

Для мене важливо показати не лише зовнішні події життя героїні, а й її внутрішні переживання, боротьбу між надією та розчаруванням, любов'ю та болем.

2.2 Аналіз монологу та внутрішнього конфлікту персонажа

Монолог Оксани є одним із найемоційніших епізодів п'єси. У ньому героїня приходить до Наталі Семенівни, щоб висловити свій біль, образу та

розпач. Вона перебуває у стані глибокого душевного потрясіння, тому її думки часто уривчасті, а емоції швидко змінюються від благання до обурення, від спогадів про кохання до звинувачень.

Основний внутрішній конфлікт Оксани полягає у боротьбі між потребою бути почутою та усвідомленням того, що ніхто не здатний зрозуміти її біль. Вона приходить до матері Бориса з надією знайти хоча б співчуття, але натомість стикається з байдужістю.

Кульмінацією монологу стає сцена з грошима, які Наталя Семенівна пропонує їй як своєрідну компенсацію. Для Оксани це є найбільшою образою, адже її кохання та страждання намагаються оцінити матеріально. Саме в цей момент вона остаточно втрачає контроль над емоціями та відкрито висловлює свій біль і обурення.

2.3 Постановчий план

Початок виконання я бачу досить спокійним. Героїня ніби намагається впоратися зі своїми емоціями та не показувати внутрішнього хвилювання.

Поступово напруга має наростати. Кожна нова думка викликає сильніші переживання, а внутрішній конфлікт стає дедалі гострішим.

У фінальній частині необхідно досягти максимальної емоційної відкритості, показавши всю глибину душевного болю та силу характеру Оксани.

3. Творчо-реалізаційний етап

3.1 Сценічне рішення монологу

Основна увага повинна бути зосереджена на переживаннях героїні та розвитку її внутрішньої дії.

Важливими засобами виразності стають інтонація, паузи, погляд і пластика. Вони допомагають передати емоційний стан персонажа.

Протягом виконання монологу героїня проходить шлях від надії до усвідомлення реальності, і цей процес має бути помітним у сценічній поведінці.

3.2 Побудова характеру персонажа

Під час роботи над образом я намагалася зрозуміти внутрішню логіку героїні та знайти особисте ставлення до її переживань. Для мене вона є людиною, яка щиро любить, довіряє та болісно реагує на несправедливість.

Особливу увагу приділяю роботі над емоційними переходами. Для мене важливо, щоб кожна зміна настрою була логічною та випливала з внутрішнього життя героїні.

Також значну роль відіграє голос. У різних епізодах він має звучати стримано, схвильовано або більш впевнено та рішуче, що допомагає розкрити багатогранність характеру персонажу.

4. Завершальний етап

4.1 Аналіз досягнень і недоліків

Працюючи над монологом Оксани, я мала змогу глибше дослідити світ української класичної драматургії та краще зрозуміти принципи створення образу сценічного персонажа. Ця робота допомогла мені побачити, наскільки важливими є внутрішня логіка героя, його почуття та мотиви вчинків.

У ході підготовки я навчилася уважніше та точніше працювати з драматургічним текстом, знаходити прихований зміст у репліках персонажа та простежувати розвиток його емоційного стану.

Водночас ця робота показала мені, над чим ще варто працювати. Насамперед це більш точна передача психологічних змін персонажа, глибше відчуття підтексту та природність існування в образі під час виконання монологу.

5. Список використаних джерел

1. Бурлуцький А. В. Українське сценічне мовлення в драматичному театрі - від джерел до сьогодення. Одеса: Астропринт, 2011. 212 с.
2. Грицан Н. В. Техніка сценічного мовлення: навч.-методичний посібник. 2-ге вид., переробл. і доповн. Івано-Франківськ, 2020. 286 с.
3. Кропивницький М. Доки сонце зійде - роса очі виїсть [Електронний ресурс]: УкрЛіб: Українська бібліотека. Режим доступу: https://www.ukrlib.com.ua/books/printit.php?tid=1072.
4. Староскольцев К. П. Постановка голосу в запитаннях і відповідях. Рівне: Овід, 2018. 280 с.

ДОДАТКИ

Додаток А

П’єса «Доки сонце зійде - роса очі виїсть» Марко Кропивницький, монолог Оксани

Додаток Б

П’єса «Доки сонце зійде - роса очі виїсть» Марко Кропивницький, монолог Оксани

ВИСНОВКИ

У процесі виконання індивідуального творчого проєкту мною була проведена робота над сценічними образами Бернарди Альби з п’єси Федеріко Гарсії Лорки «Дім Бернарди Альби», Ночі з філософської казки Моріса Метерлінка «Блакитний птах» та Оксани з п’єси Марка Кропивницького «Доки сонце зійде - роса очі виїсть». Робота над цими персонажами дала можливість не лише застосувати отримані під час навчання знання на практиці, а й краще зрозуміти особливості створення сценічного образу та процес роботи актора над роллю.

Під час підготовки проєкту було опрацьовано драматургічний матеріал, досліджено творчість авторів, історичний контекст творів та особливості характерів персонажів. Це дозволило глибше зрозуміти їхню поведінку, мотиви вчинків і місце в розвитку сюжету. Важливою частиною роботи став пошук власного бачення кожної ролі, а також визначення засобів, за допомогою яких можна найточніше передати характер персонажа на сцені.

Працюючи над образом Бернарди Альби, я намагалася розкрити не лише її суворість і владність, а й внутрішні причини такої поведінки. У процесі роботи я зрозуміла, що Бернарда є значно складнішим персонажем, ніж може здатися на перший погляд. Її вчинки продиктовані не лише бажанням контролювати інших, а й страхом втратити авторитет, повагу суспільства та звичний порядок життя. Робота над цією роллю допомогла мені краще зрозуміти особливості психологічного театру та навчила шукати внутрішню логіку навіть у суперечливих персонажах.

Образ Ночі став для мене цікавим досвідом роботи з символічним персонажем. На відміну від Бернарди, Ніч є не стільки реальною людиною, скільки уособленням певних ідей та явищ. Під час роботи над роллю я вчилася передавати характер через атмосферу, пластику, інтонацію та сценічну присутність. Це дало можливість краще зрозуміти особливості символістського театру та принципи створення узагальнених сценічних образів.

Працюючи над образом Оксани, я мала змогу звернутися до української класичної драматургії та попрацювати над персонажем, який є близьким і зрозумілим за своїми переживаннями. Особливу увагу було приділено внутрішньому світу героїні, її почуттям, емоціям та ставленню до життєвих обставин. Робота над цією роллю допомогла краще зрозуміти особливості українського реалістичного театру та вдосконалити навички роботи над драматичним матеріалом.

У процесі виконання проєкту мені вдалося покращити навички аналізу ролі, роботи над характером персонажа, сценічною мовою, пластикою та створенням цілісного сценічного образу. Також я отримала цінний досвід у побудові «роману життя» персонажів, що дозволило глибше зрозуміти їхню психологію та мотивацію.

Водночас робота показала, наскільки важливою є увага до деталей під час створення ролі. Найбільші труднощі виникали під час пошуку внутрішньої правди персонажа, утримання логіки його поведінки протягом усієї вистави та поєднання зовнішньої виразності з психологічною достовірністю образу. Проте саме подолання цих труднощів стало важливим етапом творчого зростання.

Отже, виконання цього проєкту стало для мене корисним і важливим досвідом. Робота над різними за характером, жанром і художнім змістом ролями допомогла поглибити професійні знання, розвинути творчі навички та краще зрозуміти особливості акторської професії. Отриманий досвід стане важливою основою для подальшої роботи над новими сценічними образами та професійного вдосконалення.